

Аналітична записка

з питань порівняльного законодавства щодо регулювання меценатської діяльності в державах-членах ЄС та США*

***Анотація.** Дослідження присвячено аналізу законодавчого регулювання меценатської діяльності в європейських державах і США. Увагу приділено засобам забезпечення прозорості та відкритості процесів використання благодійних коштів, розвитку партнерства та співпраці між різними суб'єктами у сфері меценатської діяльності, а також створенню механізмів її моніторингу. Проаналізовано законодавство США, окремих європейських держав (Іспанії, Італії, Польщі, Франції).*

В Аналітичній записці не надається порівняльний аналіз із українським законодавством. Автором звернення визначена потреба в зарубіжному досвіді.

Вступ. Масштаби фінансових криз негативно впливають на світову економіку, спричиняють соціально-економічний занепад в більшості держав світу. Одним із способів вирішення проблем є меценатська діяльність. Слід відмітити, що у законодавстві більшості держав світу під меценатською діяльністю розуміється благодійна (філантропічна) діяльність. Загалом є багато мотивів для здійснення меценатської діяльності, наприклад: бажання бути визнаним, почуття обов'язку, релігійна відданість, громадянський обов'язок, особисті інтереси та бажання залишити кращий світ для наступного покоління. Наприклад, протягом останніх двадцяти років Фонд Білла та Мелінди Гейтс¹ врятував життя понад 6 мільйонам людей завдяки своїм програмам охорони здоров'я. Щороку мільйони людей у всьому світі отримують їжу, захист, одяг, підтримку від благодійників.

У світі все більше уваги приділяється традиціям благодійності, розвивається корпоративна філантропія². У Західній Європі та США близько третини соціальних програм реалізується приватними благодійними фондами, які акумулюють значні кошти донорів. За статистикою, у США зареєстровано близько 104 тис.³ таких організацій, а в Європі їх кількість становить 186 тис.⁴ Основним стимулом створення благодійних фондів, особливо корпоративних, є податкові пільги. Законодавство багатьох держав дозволяє використання частки доходу суб'єктів господарювання на благодійні цілі, зменшуючи розмір сплати відповідних податків.

Аналіз законодавчих норм окремих європейських держав, які заохочують меценатську діяльність, створюють для неї сприятливий податковий режим і систему визнання, є корисним з огляду на розвиток законодавства України, зокрема як кандидата на вступ до ЄС.

---

¹ What does the future of health care look like? URL: <https://www.gatesfoundation.org/>

² Краудфандинг (англ. *crowd funding* – дослівно «фінансування натовпом»)

³ How many nonprofits are there in the US? URL: <https://usafacts.org/articles/how-many-nonprofits-are-there-in-the-us/>

⁴ European Philanthropy Manifesto calls for a Single Market for Philanthropy. URL: <https://philea.eu/european-philanthropy-manifesto-calls-for-a-single-market-for-philanthropy/>

Основна частина

Особливості законодавчого регулювання меценатської діяльності в державах-членах ЄС та США. У багатьох державах-членах ЄС меценатська (філантропічна) діяльність є частиною суспільного життя. Галузева належність норм законодавства, що регулює меценатську діяльність, залежить від національних особливостей правової системи кожної держави. Розглянемо досвід законодавчого регулювання меценатської діяльності в Іспанії, Італії, Польщі, Франції та США.

Іспанія. Відносини, пов'язані з меценатською діяльністю, регулюються на рівні закону, починаючи з 1994 року⁵. Саме з листопада 1994 року до законодавства включено термін «меценати»⁶. Концепція податкових пільг для стимулювання меценатської діяльності вперше визначена Законом 49/2002 від 23 грудня 2002 року «Про податковий режим неприбуткових організацій та податкові пільги для меценатства»⁷ (далі – Закон). Розглянемо більш детально деякі положення Закону.

Відповідно до Закону забезпечуються сприятливі умови для заохочення меценатських ініціатив, спрямованих на підтримку суспільно корисних цілей, та участь громадянського суспільства у вирішенні суспільних проблем шляхом збільшення податкових пільг для меценатства та удосконалення оподаткування неприбуткових організацій. Під «меценатством» у Законі розуміється приватна участь у здійсненні діяльності, що становить загальний інтерес. Цілями, що становлять загальний інтерес в розумінні Закону є: захист прав людини; захист жертв тероризму та насильницьких дій; соціальна допомога та соціальна інтеграція; громадянський, освітній, культурний, науковий, спортивний розвиток; охорона здоров'я; сприяння волонтерству, соціальній діяльності; захист навколишнього середовища; пропаганда конституційних цінностей та захист демократичних принципів; сприяння толерантності; сприяння соціальній економіці; розвиток інформаційного суспільства тощо (частина перша статті 3).

Законом визначено: спеціальний податковий режим, що застосовується до неприбуткових організацій; порядок надання податкових пільг особам, які займаються меценатською діяльністю; коло суб'єктів (бенефіціарів), на користь яких може бути здійснено благодійний внесок (пожертву); види благодійних внесків (пожертв).

Варто зазначити, що згідно з Законом до суб'єктів (бенефіціарів), на користь яких може бути здійснено благодійний внесок (пожертву), належать: неприбуткові організації, створені для підтримки суспільно корисних цілей (загального інтересу); органи державної влади, автономних областей та місцеві органи; державні університети та коледжі при них; державні культурні освітні заклади; державні науково-дослідні установи. Благодійним внеском

---

⁵ Informe de la ponencia 122/000117 Proposición de Ley de modificación de la Ley 49/2002, de 23 de diciembre, de régimen fiscal de las entidades sin fines lucrativos y de los incentivos fiscales al mecenazgo. URL: https://www.congreso.es/public_oficiales/L14/CONG/BOCG/B/BOCG-14-B-143-5.PDF (дата звернення: 25.12.2023);

⁶ Artículo 13. Patronos. Ley 30/1994, de 24 de noviembre, de Fundaciones y de incentivos fiscales a la participación privada en actividades de interés general. URL: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1994-26004> (дата звернення: 25.12.2023);

⁷ Ley 49/2002, de 23 de diciembre, de régimen fiscal de las entidades sin fines lucrativos y de los incentivos fiscales al mecenazgo. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2002-25039> (дата звернення: 25.12.2023);

(пожертвою) вважається: внески та подарунки грошима, майном або правами; членські внески до об'єднань, які не передбачають право на отримання наявної або майбутньої вигоди; безоплатне надання права на користування нерухомим майном, правами або цінними паперами; передача або дарування майна, яке є частиною іспанської історичної спадщини та взято у встановленому законодавством порядку на облік; передача або дарування культурних цінностей на користь організацій, метою створення яких є музейна діяльність, а також популяризація історичної та мистецької спадщини; безоплатна передача у користування рухомого та нерухомого майна на певний період часу.

Серед основних податкових стимулів, незалежно від того чи здійснюється меценатство фізичними або юридичними особами, можна виділити особливості встановлення розміру податкової знижки, яка залежить від типу, способу та вартості благодійного внеску (пожертви). Розмір податкової знижки розраховується шляхом застосування відсотків до вартості пожертви та періодичності її надання. Так, з метою стимулювання фізичних та юридичних осіб, які здійснюють регулярні пожертви, відсоток відрахування збільшується у разі: внесення пожертви менше від встановленої Законом бази відрахування (для заохочення участі фізичних осіб як меценатів невеликими жертвами); перерахування пожертви тому самому бенефіціару кілька разів поспіль протягом певного періоду часу для сприяння певній стабільності його діяльності. Однак на розмір відрахування зазначених пожертв встановлюється ліміт, а у разі його перевищення, суми відрахувань, можуть застосовуватися в податкових періодах, що закінчуються найближчими та наступними десятима роками.

Окрім того, Законом встановлено що є базою відрахувань для подарунків, благодійних внесків (пожертв). Наприклад: у грошових жертвах – їх сума; у жертвах або даруванні майна чи прав – балансова вартість, яку вони мали на момент передачі, а за відсутності такої – вартість, визначена згідно з правилами оподаткування майна на користь бенефіціарів; у безоплатному наданні права на користування нерухомим майном – річна сума доходу, отримана в результаті його застосування; у безоплатному наданні права на користування цінними паперами – річна сума дивідендів або відсотків, отриманих у результаті їх застосування; у передачі або даруванні майна, яке є частиною іспанської історичної спадщини та взято у встановленому законодавством порядку на облік, вартість пожертви встановлюється Радою з кваліфікації, з оцінки та експорту⁸ тощо. Водночас визначена вартість обмежується до максимальної межі звичайної ринкової вартості активу або права, переданого на момент його передачі.

Окрім того, загальний Закон про державний бюджет Іспанії може встановлювати пріоритетність меценатської діяльності, зокрема визначаючи перелік першочергових меценатських заходів у межах цілей, що становлять загальний інтерес. Зазначений Закон також визначає перелік бенефіціарів, які потребують першочергової меценатської допомоги.

---

⁸ Junta de Calificación, Valoración y Exportación de Bienes del Patrimonio Histórico, Ministerio de Cultura URL: <https://www.cultura.gob.es/cultura/patrimonio/informacion-general/gestion-en-el-ministerio/junta-de-calificacion-valoracion-y-exportacion.html> (дата звернення: 25.12.2023);

Податкова знижка нараховується у разі наявності підтвердження, яке надсилається бенефіціаром податковим органам. Подання інформативної декларації щодо пожертвувань, отриманих безпосередньо в попередньому році, здійснюється в січні кожного року⁹. Закон передбачає надання обов'язкових відомостей щодо: податкового ідентифікаційного номеру і персональних даних мецената та бенефіціара; належності бенефіціара до кола суб'єктів, визначених Законом; дати та суми пожертви, якщо вона є грошовою; наявності офіційного документу, що засвідчує передачу пожертвованого активу, якщо це не грошова пожертва; цільового призначення пожертви; безповоротного характеру пожертви.

Компетентним органом у сфері культурного меценатства є Міністерство культури і спорту Іспанії¹⁰. За ініціативи Міністерства культури та спорту впроваджено «Знак культури та меценатства», який присвоюється значимим проектам у сфері культури.

Італія. В законодавстві Італії поняття «меценатство» і «спонсорство» вважаються як схожі поняття. Утім спонсорство отримало більшого поширення. Відповідно до законів про звільнення від податків за спонсорство культури (прийняті у 1980-х роках) здійснюється залучення приватних коштів у культурний сектор.¹¹ Закон 1982 року передбачає скорочення витрат на реставрацію та збереження історичних пам'яток і об'єктів культури, а також фінансування різноманітних виставок¹². Закон 1985 року запровадив зменшення розміру податку на музичну, театральну та кінопродукцію, отриману в подарунок, а також на капітальні вкладення в реставрацію театрів і кінотеатрів до 2 % річного доходу¹³.

У травні 2014 року Уряд Італії визначив низку критеріїв щодо перегляду законодавства про волонтерство, соціальне співробітництво, неприбуткові об'єднання, фонди та соціальні підприємства. 6 червня 2016 року прийнято Закон з питань реформи третього сектору, соціального підприємництва та регулювання загальної державної служби¹⁴ (далі – Закон), відповідно до якого розпочата реформа третього сектору щодо неурядових організацій в Італії. Положеннями Закону визначено необхідність розробки та прийняття комплексу законодавчих актів, спрямованих на врегулювання відносин у сфері суспільно-корисної діяльності неприбуткового сектору, окремо акцентовано увагу на необхідності прийняття Третього секторального кодексу.

---

⁹ Real Decreto 1270/2003, de 10 de octubre, por el que se aprueba el Reglamento para la aplicación del régimen fiscal de las entidades sin fines lucrativos y de los incentivos fiscales al mecenazgo. URL: https://boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2003-19571 (дата звернення: 25.12.2023);

¹⁰ Ministerio de Cultura. URL: <https://www.cultura.gob.es/cultura/industriasculturales/mecenazgo.html> (дата звернення: 25.12.2023);

¹¹ MODELS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF SPONSORSHIP AND PATRONAGE IN THE EU. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/732>

¹² Legge del 02/08/1982 n. 512 -Regime fiscale dei beni di rilevante interesse culturale. URL: <https://def.finanze.it/DocTribFrontend/getAttoNormativoDetail.do?ACTION=getSommaro&id=%7BC32B0010-5A05-46A1-B31D-CF12E401B0BF%7D>

¹³ Law No. 163 of April 30, 1985, laying down the New Measures of State Interventions for the Show Business Sector. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/en/legislation/details/10374>

¹⁴ LEGGE 6 giugno 2016, n. 106 Delega al Governo per la riforma del Terzo settore, dell'impresa sociale e per la disciplina del servizio civile universale. URL: <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2016/06/18/16G00118/sg>

У розвиток положень згаданого Закону, 3 липня 2017 року прийнято Законодавчий декрет про Третій секторальний кодекс¹⁵ (далі – Кодекс). Відповідно до Кодексу, до суб'єктів третього сектору (ETS), якщо вони зареєстровані в Єдиному національному реєстрі суб'єктів третього сектору, відносяться: волонтерські організації; асоціації соціального спрямування; організації філантропів; соціальні підприємства, включаючи соціальні кооперативи, асоціативні мережі, товариства взаємодопомоги; асоціації, фонди та інші приватні організації тощо.

Зазначені суб'єкти здійснюють один або декілька видів діяльності, що становлять суспільний інтерес. Кодексом передбачено вичерпний перелік видів діяльності, які вважаються такими, що становлять суспільний інтерес. До них віднесено: соціально-медичні послуги; послуги з освіти, навчання та професійної підготовки; послуги, спрямовані на захист і поліпшення екологічних умов; послуги захисту та збереження культурної спадщини і ландшафту; організацію та управління культурною, мистецькою діяльністю тощо (стаття 5).

Регулювання діяльності організації філантропів є новим, яке запроваджене в умовах реформи. До цього на законодавчому рівні не визнавався такий тип соціального утворення як організація філантропів. Нині визначення таких організацій міститься у статті 37 Кодексу, відповідно до якого організації філантропів – це організації третього сектору, створені у формі асоціації або фонду, метою діяльності яких є надання фінансової допомоги, товарів або послуг, у тому числі інвестицій, для підтримки категорій незахищених осіб або здійснення діяльності, що становить суспільний інтерес. Підкреслимо, що благодійними організаціями можуть реалізовуватися виключно ті види діяльності, які містять суспільний інтерес і передбачені у переліку видів діяльності, визначених законодавством. Окрім того, ці види діяльності повинні бути викладені у статутних документах організацій.

Фінансування діяльності організації філантропів здійснюється за рахунок приватних, державних внесків, спадщини, пожертвувань, збору коштів, з прибутку від майна, що перебуває у власності таких організацій (види доходів визначено у статті 38 Кодексу).

Організації філантропів, відповідно до Кодексу, можуть бути створені у формі асоціації або фонду і зареєстровані в Єдиному національному реєстрі третього сектору у відповідному розділі благодійних організацій. У залежності від організаційно-правової форми благодійної організації, визначено особливості регулювання її діяльності. Благодійні організації мають дотримуватися двох зобов'язань: у своїй назві організації повинні зазначати про свою належність до благодійної організації; благодійні організації зобов'язані складати фінансовий звіт. Незалежно від того чи потрібно подавати фінансовий звіт, благодійна організація може реєструвати кожен дохід і виплату за допомогою системи управління, такої як третій сектор, у хмарі¹⁶.

---

¹⁵ DECRETO LEGISLATIVO 3 luglio 2017, n. 117 Codice del Terzo settore, a norma dell'articolo 1, comma 2, lettera b), della legge 6 giugno 2016, n. 106. (17G00128). URL: <https://www.gazzettaufficiale.it/dettaglio/codici/terzoSettore>

¹⁶ Enti filantropici: cosa sono, come funzionano e come costituirne uno. URL: <https://www.teamsystem.com/magazine/terzo-settore/enti-filantropici/>

Законодавством передбачено широкий спектр податкових пільг та переваг для всіх суб'єктів, задіяних в діяльності третього сектору, зокрема: визначення некомерційних організацій для цілей оподаткування та запровадження нового та комплексного пільгового податкового режиму; встановлення соціальної надбавки, тобто податкового кредиту за благодійні внески, надані органам третього сектору; встановлення низки пільг щодо непрямих податків (спадщина, дарування, іпотека тощо), зокрема майна, яке використовується суб'єктами господарювання, а також щодо місцевих податків; зміна правил щодо відрахувань для пожертв суб'єктам господарювання готівкою або в натуральній формі; оновлення правил соціального фінансування щодо «облігацій солідарності», спрямованих на заохочення фінансування та підтримку діяльності суспільного інтересу, що здійснюється некомерційними суб'єктами третього сектору; встановлення пільгового режиму оподаткування діяльності з соціального кредитування, яку здійснюють менеджери онлайн-порталу тощо.

Зауважимо, що законодавству Італії характерний секторальний підхід до регулювання благодійної (меценатської) діяльності, про що зазначається у Третньому секторальному кодексі. Зокрема Кодекс культурної спадщини та ландшафту¹⁷ містить положення про спонсорство у культурній сфері. Наведено визначення спонсорства культурної спадщини, відповідно до якого – це будь-який внесок, у тому числі товари чи послуги, наданий для планування або реалізації ініціатив, спрямованих на охорону або покращення культурної спадщини, з метою просування імені, бренду, іміджу, діяльності або продукту діяльності.

Окремі норми Кодексу культурної спадщини та ландшафту визначають порядок взаємодії та спільної діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, представників третього сектору в культурній сфері. Зокрема міністерство, регіони та інші територіальні державні органи (кожен у своїй сфері) мають право укладати меморандуми про взаєморозуміння з благодійними фондами, які за статутом переслідують цілі соціальної користі в секторі мистецтва, культурної діяльності та спадщини, щоб координувати діяльність з оцінки культурної спадщини та, у цьому контексті, гарантувати збалансоване використання доступних фінансових ресурсів. Державний сектор може зробити внесок своїми власними фінансовими ресурсами, щоб гарантувати досягнення цілей меморандумів про взаєморозуміння.

Міністерство праці та соціальної політики Італії виконує функції керівництва, просування та перевірки застосування нормативних актів щодо третього сектору. Зокрема Міністерство надає обов'язкові для виконання висновки щодо передачі майна неприбуткових організацій у разі їх ліквідації або втрати кваліфікації; надає обов'язкові та необов'язкові профілактичні висновки з метою виключення з Єдиного національного реєстру третього сектору за запитом регіональних управлінь податкової служби; здійснює консультативну та

---

¹⁷ Decreto Legislativo 22 gennaio 2004, n. 42 Codice dei beni culturali e del paesaggio, ai sensi dell'articolo 10 della legge 6 luglio 2002, n. 137. URL: https://www.bosettiegatti.eu/info/norme/statali/2004_0042.htm

керівну діяльність для некомерційних організацій та інших організацій третього сектору тощо¹⁸.

Франція. Протягом останніх десятиліть держава заохочує розвиток благодійництва, удосконалюючи нормативно-правову базу про меценатство і оподаткування пожертв. Закон про розвиток меценатства від 23 липня 1987 року¹⁹ став першим нормативно-правовим актом у Франції, який врегулював інститут меценатства.

У подальшому меценатська діяльність зазнала суттєвих змін у зв'язку з прийняттям Закону від 1 серпня 2003 року про меценатство, асоціації і фонди²⁰ (далі – Закон). Закон є частиною реформи, спрямованої на розвиток меценатства, визнання суспільного інтересу та гармонізацію законодавства щодо порядку застосування пожертв для вирішення суспільного інтересу. Норми Закону є бланкетними до податкового законодавства. Питання податкових пільг та преференцій при здійсненні меценатської діяльності регулюються положеннями Податкового Кодексу²¹.

Регулювання меценатської діяльності враховує наступні аспекти: розвиток приватного патронажу (шляхом істотного посилення податкових пільг); заохочення корпоративного спонсорства (шляхом подвоєння податкових пільг); зменшення оподаткування фондів; спрощення процедури визнання суспільного інтересу.

На рівні Закону відсутнє визначення понять «меценатство» та «меценатська діяльність». Однак, на підзаконному рівні, у актах про визначення економічної та фінансової термінології (за 1989 р.)²² «меценатство» та «меценатська діяльність» визначається як матеріальна підтримка, яка надається бенефіціару для здійснення діяльності, що становить суспільний інтерес, поширюючись на сфери культури, солідарності та навколишнього середовища без прямої компенсації бенефіціаром організації або фізичній особі розміру отриманої допомоги. Крім того, у Термінологічному довіднику 2000 року, укладеному Генеральною комісією з термінології та неології, опублікованому в Офіційному журналі 22 вересня 2000 року²³, наведено визначення понять «меценатство» і «спонсорство» як різновидів меценатської діяльності, що мають характерні особливості. Зокрема меценатство – матеріальна підтримка, яка надається організації або особі для здійснення діяльності, що становить суспільний інтерес без прямої компенсації з боку бенефіціара; спонсорство – матеріальна підтримка події, особи, продукту чи організації з метою отримання прямої вигоди (спонсорські дії спрямовані на просування іміджу спонсора – особи, яка надає підтримку, із зазначенням імені або торгової марки спонсора).

---

¹⁸ La Riforma del Terzo Settore. URL: <https://www.lavoro.gov.it/temi-e-priorita/terzo-settore-e-responsabilita-sociale-impreses/focus-on/riforma-terzo-settore/pagine/default>

¹⁹ Loi n° 87-571 du 23 juillet 1987 sur le développement du mécénat. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000874956>

²⁰ Loi n° 2003-709 du 1 août 2003 relative au mécénat, aux associations et aux fondations (1). URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000791289>

²¹ Code général des impôts. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006069577/

²² Arrêté du 6 janvier 1989 relatif à la terminologie économique et financière. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000662155>

²³ Le Répertoire terminologique 2000 publié au journal officiel du 22 septembre 2000. URL: <https://www.marche-public.fr/Marches-publics/Textes/Definition/Repertoire-terminologique-2000.htm>

Благодійні організації у Франції класифікуються на два типи: фонди і організації суспільного інтересу. До фондів відносяться такі організації як: фонди, асоціації і трасти, які тримають активи та використовують їх для підтримки меценатської діяльності приватних або юридичних осіб. Організації суспільного інтересу надають товари і послуги (організації з таким статусом здійснюють філантропічну, освітню, наукову, соціальну, гуманітарну, спортивну діяльність, опікуються сімейними, культурними цінностями або сприяють розвитку мистецької спадщини і захисту навколишнього природного середовища).

З фінансової точки зору благодійні організації можуть отримати різні переваги, наприклад отримувати прямі податкові пільги щодо їх діяльності, зокрема звільнення від податку на прибуток, податку на багатство, ПДВ тощо. Для отримання статусу благодійної (фонд або організація суспільного інтересу), організація повинна відповідати умовам, встановленим Податковим Кодексом, а саме здійснювати некомерційну діяльність; запроваджувати соціальні проекти, мати розширене коло бенефіціарів.

Нормативне регулювання права на зниження податку на пожертви, зроблені фізичними особами, встановлено відповідно до положень Податкового Кодексу та інструкції BOI-IR-RICI-250-10-10²⁴. Суми, отримані в межах 20 % від оподаткованого доходу, які відповідають жертвам і платежам, що включають пряму відмову від доходів або продуктів, зменшують податок на прибуток у розмірі 66 % від їх суми. Платежі дають право платнику податків на перевагу щодо знижки на податок за умови наявності підтверджуючих документів.

Відповідно до Податкового Кодексу та Інструкції CGI BOI-BIC-RICI-20-30-10-10²⁵ передбачено, що зниження податку дорівнює 60 % від суми пожертви, утриманої в межах 20 тис. євро. Компанії, які протягом фінансового року роблять пожертвування та платежі на суму понад 10 тис. євро, отримують податкову знижку, передбачену законодавством.

Прозорість є ключовим фактором при здійсненні меценатської діяльності. Закон № 2021-1109 від 24 серпня 2021 року²⁶, посилив контроль за режимом спонсорства та дотриманням умов його здійснення. Законом встановлено, зокрема: нові зобов'язання щодо звітності для організацій, які отримують пожертви (загальна сума отриманих пожертв та виданих квитанцій, потреба в податкових квитанціях для корпоративних донорів); розширено з 2022 року перелік підстав для перевірки регулярності виконання умов, яким має задовольняти організація-бенефіціар; розширено перелік кримінальних правопорушень у сфері меценатської діяльності.

Адміністративний контроль за діяльністю меценатських організацій здійснюється: Головним управлінням державних фінансів, Управлінням

---

²⁴ IR - Réduction d'impôt au titre des dons faits par les particuliers - Conditions d'application - Conditions générales d'application. URL: <https://bofip.impots.gouv.fr/bofip/5825-PGP.html/identifiant=BOI-IR-RICI-250-10-10-20170510>

²⁵ BIC - Réductions d'impôt - Mécénat ou réduction d'impôt pour les dons en faveur des œuvres et organismes visés à l'article 238 bis du CGI - Champ d'application - Entreprises concernées et organismes bénéficiaires des dons. URL: <https://bofip.impots.gouv.fr/bofip/10963-PGP.html/identifiant=BOI-BIC-RICI-20-30-10-10-20230621>

²⁶ LOI n° 2021-1109 du 24 août 2021 confortant le respect des principes de la République (1). URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000043964778>

податкового законодавства Міністерства економіки, фінансів, промислового та цифрового суверенітету, Міністерством внутрішніх справ у справах громадсько-побутових фондів, міністерствами, Державною радою з питань меценатства, Аудиторським судом, інспекціями та префектурами тощо.

Польща. У Польщі відсутні окремі спеціальні закони, положення яких унормовували б суспільні відносини у сфері меценатства та меценатської діяльності. Державна політика у сфері правового регулювання благодійної діяльності ґрунтується на принципі субсидіарності та зосереджується на забезпеченні ефективного механізму провадження некомерційними громадськими організаціями суспільно-корисної діяльності щодо виконання суспільно-корисних завдань. Законодавство в означеній сфері складають такі закони: Про суспільно-корисну діяльність та волонтерство²⁷, Про інвестиційні фонди та управління альтернативними інвестиційними фондами²⁸, Про асоціації²⁹, Про податок на доходи фізичних осіб³⁰, Про податок на прибуток підприємств³¹, Про національний судовий реєстр³² тощо.

Закон про суспільно-корисну діяльність та волонтерство від 24 квітня 2003 року (далі – Закон) врегульовує питання провадження громадськими організаціями суспільно-корисної діяльності у сфері виконання суспільних завдань та взаємодії органів державного управління з громадськими організаціями; отримання громадськими організаціями статусу суспільно-корисної організації та функціонування такої організації; здійснення контролю за провадженням суспільно-корисної діяльності тощо.

Відповідно до Закону «суспільно-корисна діяльність» – це діяльність, яку здійснюють громадські організації щодо виконання суспільних завдань, визначених Законом. До суспільних завдань законодавцем віднесено діяльність щодо: підтримки сім'ї і системи патронатного виховання; надання безоплатної правової допомоги і підвищення правової обізнаності громадян; професійної і соціальної інтеграції та реінтеграції людей, яким загрожує соціальне відторгнення; благодійництва; збереження і поширення національної традиції, розвитку національної, громадянської та культурної свідомості та ідентичності; національних та етнічних меншин і регіональної мови; інтеграції іноземців; охорони і зміцнення здоров'я, у тому числі медична діяльність; сприяння працевлаштуванню і професійній активності осіб, які є безробітними та перебувають під загрозою звільнення; рівноправності жінок і чоловіків; науки, освіти та виховання; організації відпочинку дітей і молоді; культури, підтримки та популяризації фізичної культури; охорони навколишнього природного

---

²⁷ Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. URL: <https://lexlege.pl/ustawa-o-dzialalnosci-pozytku-publicznego-i-o-wolontariacie/dzial-ii-dzialalnosc-pozytku-publicznego/4252/>

²⁸ Ustawa o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnym. URL: <https://lexlege.pl/ustawa-o-funduszach-inwestycyjnych/art-219/>

²⁹ Prawo o stowarzyszeniach. URL: <https://lexlege.pl/prawo-o-stowarzyszeniach/rozdzial-6-stowarzyszenia-zwykle/14217/>

³⁰ Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych. URL: <https://lexlege.pl/ustawa-o-podatku-dochodowym-od-osob-fizycznych/>

³¹ Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych. URL: <https://lexlege.pl/ustawa-o-podatku-dochodowym-od-osob-prawnych/rozdzial-6-pobor-podatku/1494/>

³² Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. URL: <https://lexlege.pl/krs/art-1/>

середовища тощо. До організацій, що здійснюють суспільно-корисну діяльність, відносяться ті, що не фінансуються з державного бюджету.

Громадська організація може отримати статус суспільно-корисної організації за умови здійснення нею суспільно-корисної діяльності безперервно впродовж 2 років. З моменту її внесення до Національного судового реєстру організація набуває статусу суспільно-корисної. Законодавством передбачено право на податкові пільги для організацій, що здійснюють суспільно-корисну діяльність, зокрема на звільнення від: податку на прибуток підприємств; податку на нерухоме майно; податку на цивільно-правові операції; гербового збору; судового збору. Окрім того, платник податку на доходи фізичних осіб може пожертвувати 1 % від цього податку суспільно-корисній організації за своїм вибором.

Законом про податок на доходи фізичних осіб передбачено низку податкових преференцій для осіб, які роблять пожертви. Зокрема фізична особа, яка пожертвувала кошти організації, що здійснює суспільно-корисну діяльність, має право на зменшення свого річного оподаткованого доходу на суму пожертви (до 6 % від цього доходу). Умовою користування цією пільгою є наявність підтвердження сплати пожертви на банківський рахунок бенефіціара. У випадку якщо особа зробила подарунки в натуральній формі (наприклад, продукти харчування, одяг тощо) організації, що здійснює суспільно-корисну діяльність, мають право вирахувати вартість пожертви зі свого доходу (до 6 % від цього доходу). Вартість пожертви має бути документально підтверджена договором і заявою бенефіціара про його прийняття.

29 жовтня 2021 року прийнято Закон про внесення змін до Закону про податок з доходів фізичних осіб, про податок на прибуток підприємств та деяких інших законів³³. Серед запропонованих новацій – спонсорські пільги. Передбачено, що спонсорська пільга запроваджується для платників податків, які підтримують спортивну і культурну діяльність, а також вищу освіту і науку. Спонсори мають право на зменшення бази оподаткування до 50 % від витрат, понесених на цільові призначення.

США. У законодавстві США відсутні визначення таких термінів як «меценат» та «меценатська діяльність» або інші визначення термінів, які розкривають діяльність, спрямовану на надання фінансової або іншої підтримки суспільно-корисних цілей. Зазвичай для позначення особи або організації, яка надає фінансову або іншу підтримку суспільно-корисних цілей у законодавстві використовується термін «донор», а під меценатською діяльністю розуміється благодійна діяльність. Регулювання меценатської діяльності здійснюється на різних рівнях влади (федеральному, штатів і місцевому), що надає суб'єктам у сфері меценатської діяльності різні можливості. Основним документом, що регулює меценатську діяльність, є Кодекс Сполучених Штатів (USC – United States Code)³⁴ (далі – Кодекс). Розділом 26 Кодексу встановлюються податкові правила для благодійних організацій; визначаються критерії для отримання

---

³³ USTAWA z dnia 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw. URL: https://orka.sejm.gov.pl/proc9.nsf/ustawy/1532_u.htm

³⁴ United States Code. URL: <https://uscode.house.gov/browse/prelim@title36/subtitle1&edition=prelim> (дата звернення: 25.12.2023);

організацією статусу неприбуткової організації (така організація звільняється від федерального податку на прибуток)³⁵ та донорів. Кодексом передбачено зменшення розміру федерального податку на доходи на суму пожертви (благодійний внесок) або її частину, залежно від типу пожертви та благодійної організації³⁶.

Благодійні організації мають спеціальний юридичний статус, який звільняє їх від федерального податку на прибуток та дозволяє отримувати пожертви (благодійні внески) від донорів (фізичних та юридичних осіб). Для отримання спеціального статусу благодійна організація повинна функціонувати виключно з метою реалізації суспільно-корисних цілей і жоден з її прибутків не може бути отриманий будь-яким приватним акціонером або фізичною особою у своїх інтересах. Такими цілями, відповідно до законодавства, є: релігійні, благодійні, наукові, дослідницькі, літературні, освітні, спортивні (за виключенням надання спортивних споруд або обладнання) тощо. Окрім того, у своїй діяльності благодійна організація не має права здійснювати вплив на формування законодавства, а також не має права брати участь у будь-якій політичній кампанії та агітації (включаючи публікацію або розповсюдження заяв).

Залежно від мети створення, порядку фінансування і податкового статусу, благодійні організації поділяються на дві основні категорії: державні благодійні організації (організації створені або підтримувані урядом США для виконання певних суспільно-корисних цілей, які фінансуються з бюджету, за рахунок грантів, благодійних внесків або інших джерел) і приватні благодійні фонди (створені або підтримувані приватними особами, корпораціями або іншими некомерційними організаціями для благодійних цілей, які фінансуються з власних коштів або благодійних внесків приватних донорів). Діяльність державних благодійних організацій спрямована на реалізацію благодійних програм. Наприклад, Агентство США з міжнародного розвитку (United States Agency for International Development – USAID) надає економічну, гуманітарну та технічну допомогу іншим державам, які потребують підтримки та розвитку і має більше 100 благодійних програм, що охоплюють різні суспільно-корисні цілі³⁷. На відміну від державних благодійних організацій приватні благодійні фонди мають приватні джерела фінансування (зазвичай це надходження від приватних осіб або корпорацій). Діяльність більшості з них спрямована на надання грантів іншим благодійним організаціям та окремим особам. Окрім того, державні благодійні організації та приватні благодійні фонди мають різні податкові преференції. Відповідно до Кодексу державні благодійні організації звільняються від федерального податку на прибуток і підлягають більш суворому контролю та обмеженням з боку уряду США. Такі організації можуть бути звільнені від деяких податків штату та місцевих податків (залежить від

---

³⁵ 26 USC 501: Exemption from tax on corporations, certain trusts, etc., Internal Revenue Code URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=non-profit+organizations&f=treesort&fq=true&num=56&hl=true&edition=prelim&granuleId=USC-prelim-title26-section501> (дата звернення: 25.12.2023);

³⁶ 26 USC 170: Charitable, etc., contributions and gifts, Internal Revenue Code. URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=Donor+Advised+Funds&f=treesort&fq=true&num=13&hl=true&edition=prelim&granuleId=USC-prelim-title26-section170> (дата звернення: 25.12.2023);

³⁷ USAID investments and illustrative results. URL: <https://results.usaid.gov/results/sector?fiscalYear=2022> (дата звернення: 25.12.2023);

законодавства штату). Приватні благодійні фонди також звільняються від федерального податку на прибуток³⁸, платять податок на інвестиційний дохід та дотримуються інших правил, що стосуються розподілу коштів, конфлікту інтересів, самообслуговування тощо. Порівняно з державними благодійними організаціями приватні благодійні фонди мають більший адміністративний контроль над активами та наданням грантів. У разі смерті засновника приватного благодійного фонду рахунок, на який перераховуються благодійні внески закривається, а залишок спрямовується на ціль, для якої приватний благодійний фонд був відкритий, або призначається правонаступник.

Заява для отримання статусу організації, яка звільняється від федерального податку на прибуток (незалежно від категорії державна благодійна організація або приватний благодійний фонд), подається до Податкової служби США (United States Internal Revenue Service – IRS) за допомогою електронних інформаційних ресурсів, розміщених на офіційному вебсайті IRS³⁹. Для визнання Податковою службою статусу благодійної організації, така організація має бути: трастом (відносини, в яких одна особа має право власності на майно, за умови зобов'язання зберігати або використовувати майно на користь іншої); корпорацією (створюється відповідно до законодавства штату шляхом подання статутних документів); асоціацією (група осіб, які об'єдналися з певною метою і мають статутні документи, що підтверджують її створення). Благодійна організація повинна: мати чітку мету, яка відповідає одній із благодійних цілей, визначених Кодексом; подати відповідну заяву до Податкової служби з необхідним пакетом документів (статут, правила, фінансові звіти, опис діяльності тощо); подати заяву на звільнення від податків штату та місцевих податків.

Після отримання організацією спеціального юридичного статусу, на неї покладаються певні обов'язки щодо ведення фінансового обліку, публічного розкриття інформації про діяльність, подання щорічної звітності / декларування (деякі організації звільняються від подання щорічної звітності, наприклад релігійні), що підлягає обов'язковому оприлюдненню. Слід відмітити, що організація має право працювати як організація, звільнена від сплати податків, у період обробки Податковою службою її заяви не залежно від результату її розгляду.

Будь-яка благодійна організація, яка не подає щорічну декларацію або відповідну звітність протягом трьох років поспіль, автоматично втрачає статус благодійної організації, звільненої від податку на прибуток.

Варто зазначити, що в США здійснення благодійної діяльності є поширеним серед населення, оскільки благодійні внески розцінюються як певна вигода (податкова знижка на дохід (для фізичних осіб) або прибуток (для юридичних осіб), яку платники податків отримують від пожертви на благодійність і яка залежить від типу внеску та виду благодійної організації. Через благодійні пожертви донор може відрахувати від 20 % до 60 % від його

---

³⁸ 26 USC 4940: Excise tax based on investment income, Internal Revenue Code URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title26-section4940&num=0&edition=prelim> (дата звернення: 25.12.2023);

³⁹ Applying for Tax Exempt Status, United States Internal Revenue Service URL: <https://www.irs.gov/charities-non-profits/applying-for-tax-exempt-status> (дата звернення: 25.12.2023);

скоригованого валового доходу, але відрахування можуть бути обмежені залежно від типу внеску та виду благодійної організації (державна благодійна організація або приватний благодійний фонд). При цьому благодійні внески, які перевищують ліміт, можуть бути перенесені на наступні п'ять років. Якщо благодійний внесок (пожертва) є майновим, то відрахування з податку можуть бути меншими або взагалі відсутніми.

Висновки. Сучасне поняття благодійності має широкий зміст (від загальної фінансової допомоги до меценатства⁴⁰ та спонсорства⁴¹), що передбачає як високі моральні цінності, так і усвідомлення суспільством необхідності реалізації програм соціальної реабілітації для окремих категорій громадян, які потребують допомоги. Загалом благодійність – це важлива загальнолюдська, гуманістична цінність, одна з найважливіших складових громадянського суспільства. Однак благодійність не може здійснюватися поза державним регулюванням. Політика держав у сфері благодійної діяльності спрямована на підтримку розвитку благодійництва, меценатства і спонсорства шляхом створення для цього сприятливих законодавчих умов.

Аналіз законодавчого регулювання меценатської діяльності досліджуваних держав свідчить про схожість підходів. Загальними принципами меценатської діяльності відповідно до законодавства держав, що досліджувались, є: добровільність, безоплатність, спрямованість на досягнення суспільно-корисних цілей. Ідентичними є підходи щодо визначення кола суб'єктів отримання благодійного внеску (пожертви), меценатів (донорів, благодійників, спонсорів). Подібними є вимоги до суб'єктів меценатської діяльності, зокрема відокремлення їх від політичної діяльності держави та прозорість їх діяльності (регулярне публічне звітування).

Універсальним є встановлення сприятливого податкового режиму для здійснення меценатської (благодійної, спонсорської) діяльності. Слід відмітити, що податкові преференції є привабливим способом заохочення меценатства, особливо в приватному секторі. Держава не повинна повністю покладатися на меценатство у виконанні своїх функцій. У зв'язку з цим деякі аналітики вважають, що це може призвести до зміни балансу фінансування з державного сектора на приватний, тим самим поставивши під загрозу тих, хто потребує основних соціальних послуг, оскільки приватне фінансування може піддаватися коливанням⁴².

На нашу думку, під час розробки державної політики у сфері благодійної діяльності, варто зосередитися на створенні сприятливого податкового режиму, а також передбачити інші заохочувальні заходи задля підвищення привабливості меценатської діяльності. Наприклад, передбачити нагородження меценатів почесними званнями такими як: звання «Меценат громади», «Національний меценат» тощо; започаткування «Національної книги меценатів»; запровадження традиційного свята «День мецената» тощо. Такий досвід

---

⁴⁰ добровільна безкорислива діяльність, спрямована на фінансову або іншу форму підтримки суспільно корисних цілей;

⁴¹ діяльність (не завжди безкорислива, має на меті популяризацію/саморекламування), спрямована на фінансову або іншу форму підтримки суспільно корисних цілей;

⁴² Philanthropy Fund Market Size In 2023: Growth Opportunities and Future Outlook 2030. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/philanthropy-fund-market-size-2023-growth-opportunities-xarmf>

вшанування меценатської діяльності існує в європейських державах, зокрема в Литві⁴³.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

* Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.

---

⁴³ Lietuvos Respublikos mecenavimo įstatymo Nr. XIII-1198 pakeitimo įstatymas URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/698e4ba014ea11ee9f7ec2ffce8b47bc> (дата звернення: 25.12.2023);